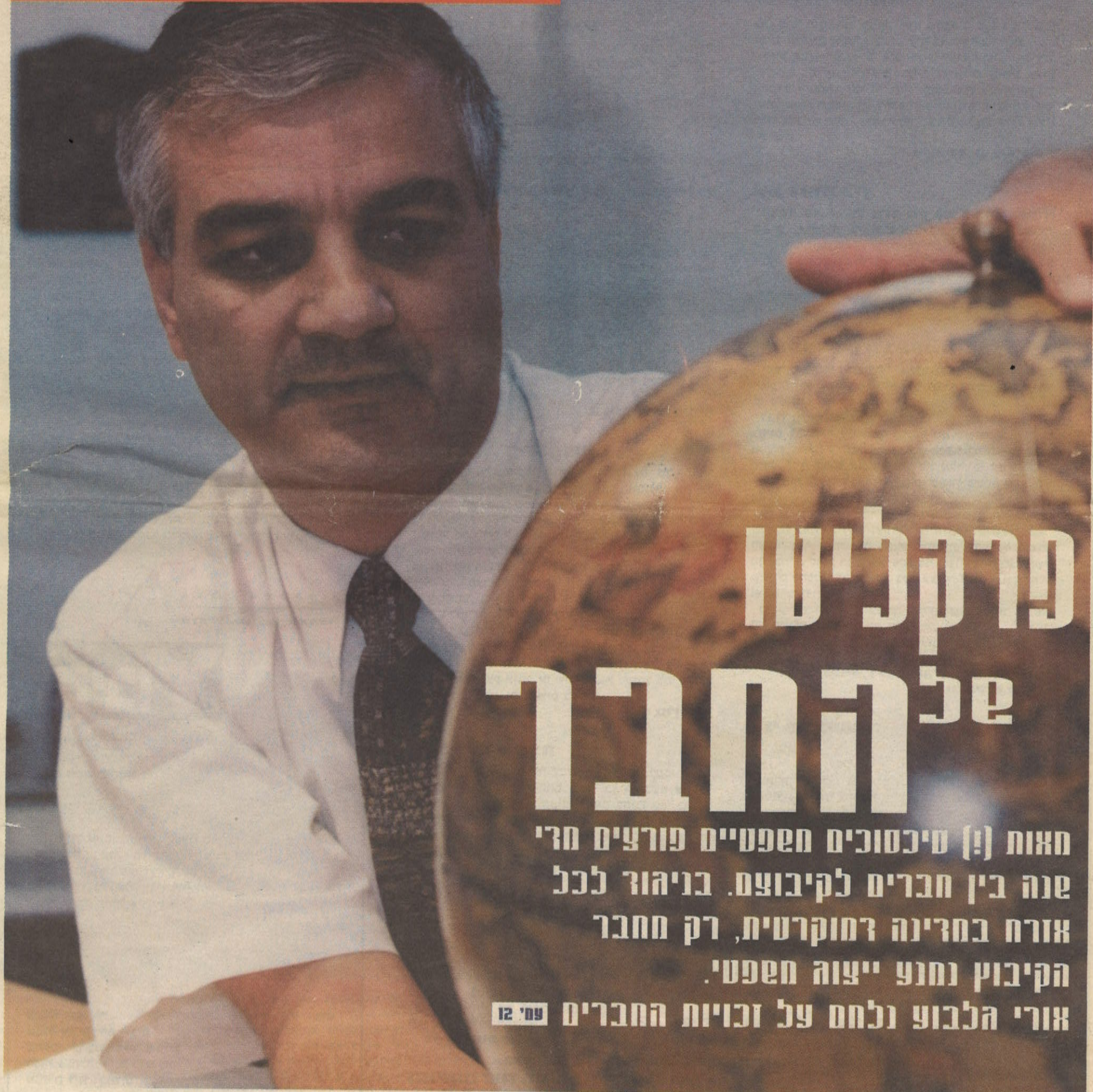

שבועון התנועה הקיבוצית

הקיבוץ

גליון מס' 32 (111) • יום ה', כ"ג באב תש"ס • 24.8.2000

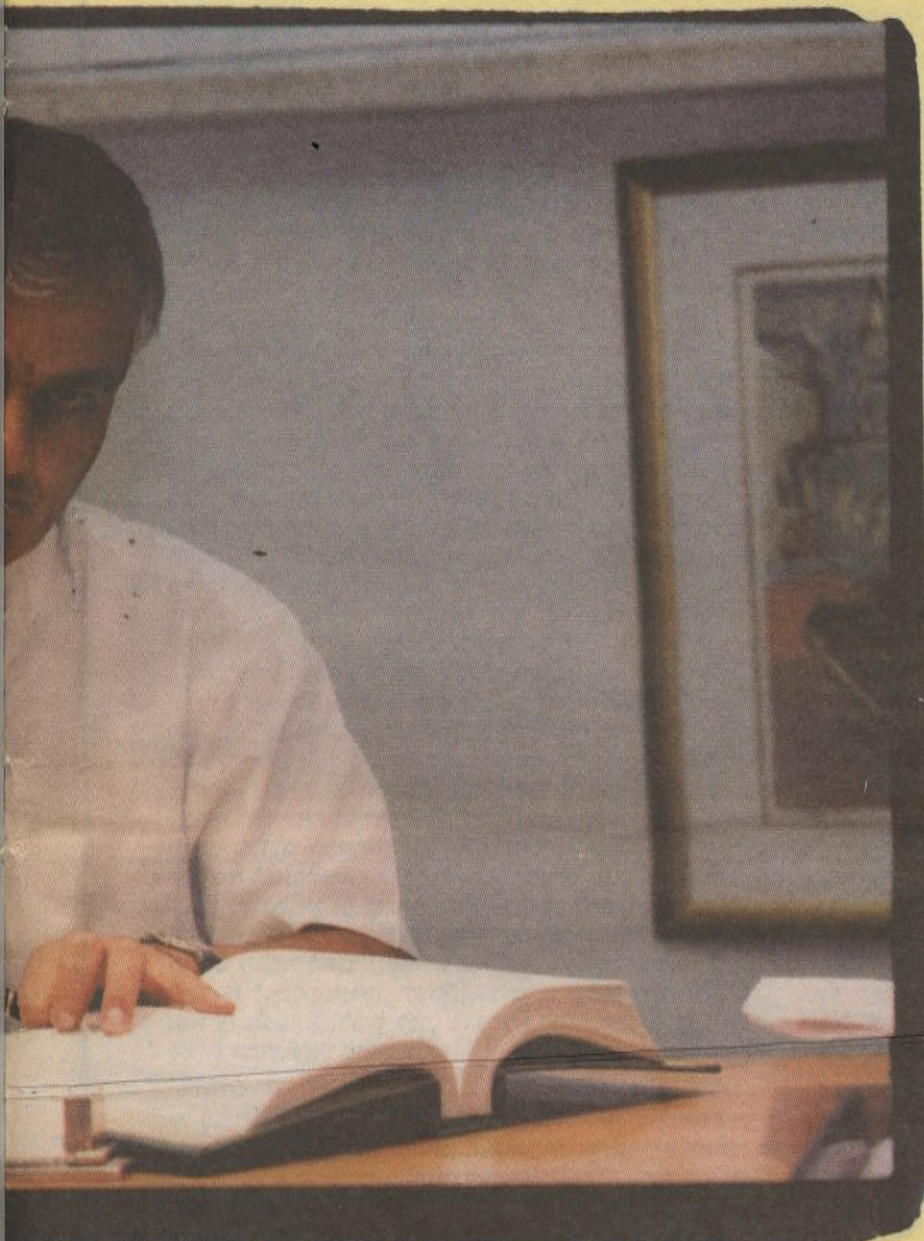

פרקליטו של החבר

מאות (!) סיכסוכים משפטיים פורצים מדי שנה בין חברים לקיבוצים. בניהול לכל אורח בחרינה זמקרטית, רק מחבר הקיבוץ נחנע ייצוג משפטי. אורי הלבוע נלחם על זכויות החברים **עמ' 12**

חצ"ב השקעות בע"מ - משקיעים במפעלים קיבוציים
www.hatzavinvestment.co.il

"אני מין על הבירה אקד"

אורי גלבע, עורך-דין, מטפל בעשרות סיכס הקיבוצניקים שזכויותיהם בבית

ולא לצאת עם הסיכסוך החוצה.
אחת האפשרויות שמציע אורי גלבע כדי להשאיר את פתרון הסיכסוך בתוך הקיבוץ, היא להקים מעין בית-דין פנים-קיבוצי של שלושה חברים נבחרים, שידועים כחוגגים, בעלי ידע, שכל ישר ויכולת. לדבריו, ישנם גופים רבים שקיים בהם הרכב שכזה, והם שופטים את עצמם עם אפשרויות שונות לעירעור. "אחד מהם הוא העולם התח-תון", אומר גלבע בצחוק, ומוסיף ברצינות: "יש גם באגד, בלשכת עורכי הדין, ובחתיאותות ראשוניות הוא משתדל לקבל תי ארבע שנים הנשיא שלה, ועכשיו אני אב בית הדין שלה. גם אם הגוף הזה יפתור רק חלק מהסיכסוכים, בשביל החבר ובשביל הקיבוץ זה המון".

אורי גלבע מטפל בתביעות של חברי קיבוץ מכל הארץ, "מהגושים ועד יטבתה. יש לי גם כמה תיקים שמתנהלים נגד אותו קיבוץ, אולם בדרך כלל מדובר בנושאים שונים". כשמגיע אליו חבר להתייעצות ראשונית הוא משתדל לקבל תמונה כללית, להבין מי הדמויות, מה הסיטואציה, ומה הם שורשי הסיכסוך. "אחר כך אני חושב איזו דרך יותר מתאימה לפתרון. אני לא מאמין בדפוסים קבועים. ביותר מ-50% מהתיקים הובלתי את הלכות לפתור לבד את הסיכסוך".

אורי גלבע אינו משרת את הלכות בכל תנאי, בעיקר אם לדעתו הלכות לא צודק. "היו כאלה שכבר בשיבה הראשונה אמרתי להם: מצטער, אין לכם בעיה, הקיבוץ צודק. חלק מהם מאוד כעסו והלכו לעורך-דין אחר. לפחות בשני מקרים הם הלכו לבית משפט, וחטפו על הראש. חלק שמעו לעצתי ופתרו עם הקיבוץ את הסוגיה לבד. ישנם

אתה רק פותר בעיות אישיות, או גם פועל מתוך שליחות לשינוי התקנון?
"אני קודם כל מגן על הפרט מפני חברה אכזרית לפעמים, וחברה שמערכת היחסים בין האדם מן השורה למסד הם 'לא כוחות'. סוגייה בעייתית מן המדרגה הראשונה בעיני היא, שאין מי שישלם לפרט את ההגנה המשפטית שלו. הרי על-פי התקנון, הקיבוץ אמור לדאוג לכל צרכיו של החבר. אז מדוע לא הגנה משפטית? הגנה שכזו אינה לעיתים חלק מהצרכים? אני משוכנע שאם חבר יתבע את קיבוצו בנושא זה ונלך איתו לבג"צ, נקבל פסיקה מעניינת".

אתה מכיר גופים שמממנים תביעה משפטית נגד עצמם?
"קשה להשוות גופים או אירגונים לקיבוץ. מוסרית ופילוסופית, ברגע שהקיבוץ לקח מהחבר את כל הכנסתו ופרנסתו, הוא חייב לממן לו את ההגנה המשפטית. אפשר כמובן להחליט על כל מיני סייגים, כמו: אם חבר רוצה עורך-דין בניגוד לדעת הקיבוץ, הקיבוץ אמנם צריך לממן, אבל אם ערכאה שיפוטית תחליט שהחבר לא צודק – הוא יממן את ההוצאות מתקציבו. אם הקיבוץ מאמין שהוא צודק, אז אין לו מה לפחד. אם הוא לא מאמין שהוא צודק, אז שיגיע לפשרה. בכל מקרה, הקיבוץ לא יראה כמי שגורם עוול לפרט אם יעשה את זה. ברוב הקיבוצים שהגעתי אליהם להסדרים עמדתי על כך שהקיבוץ יממן חלק מההוצאות המשפטיות של החבר. זה נראה לי יותר מוסרי ויותר צודק".

החברים מחפשים דם

על פי נסיונו של אורי גלבע, האסיפה הכללית, שהיתה אמורה להיות התגשמות ותמצית הרעיון הדמוקרטי, פשטה את הרגל, ויחד איתה הדמוקרטיה הקיבוצית בכלל. "אמנם אני אומר את זה על-פי הסטטיסטיקה הפרטית שלי, אבל היא מבוססת על עשרות מקרים בקיבוצים שונים. כמה פעמים חבר קיבל משפט צדק באסיפה? זה בטל בשישים. תוצאות ההצבעה באסיפות, בהחלטות שקשורות לפרט, מזכירות הצבעות ב'רוסיה הסובייטית או בסוריה. מהפרוטוקולים אפשר ללמוד שדיוני הכנסת הם אנמיים יחסית לאסיפות הקיבוץ. יש תחושה שהחברים מחפשים דם. רוצים אקשן. אולי בסוגיות עקרוניות כמו: כן כבלים לא כבלים, או כן לינה משותפת לא לינה משותפת, הדיונים מגיעים לרמה יותר גבוהה. בכל הקשור לפרט, מדובר ברמת דיון של גלדיאטורים. אני כמובן מזמין את התנועה הקיבוצית להוכיח לי את ההיפך".

ואיך אתה מתרשם מהמזכירים והמזכירות?
"יש הרבה מזכירים טובים. אבל יש גם כאלה שהם ברירת מחדל. מזכיר שמחפש את השררה ואת הכוח, יסלים את הבעיות ולא ירצה לפתור אותן. הצלחתי להגיע לסיכומים גם עם מזכירים. ככל שהמזכיר יותר חזק באמונתו ויכולתו, הוא לא פוחד להיפגש עם עורכי-דין ולסגור עניינים. הפחות טובים נבהלים מעורכי-דין, מתקשים לקבל החלטות, ומעדיפים הכרעה שיפוטית ולא הכרעה אישית. ברוב הסיכסוכים היה אפשר למצוא פתרון צודק בתוך הקיבוץ

ערן שחר

אורי גלבע, ירושלמי בן 43, הפך בתקופה האחרונה למוקד עלייה לרגל לחברי קיבוץ. אמנם הקיבוצניקים מגיעים אל משרדו בלא חדווה יתרה, ובידיעה שזהו המוצא האחרון מהסבך אליו נקלעו, אך רובם ככולם יוצאים משם בתחושת הקלה. אורי גלבע אינו רופא מומחה, ואינו גורו או יועץ מהסוג המוכר (למרות שישנם כאלה שחושבים שהוא כל אלה גם יחד), אלא עורך-דין המתמחה בייצוג ומתן ייעוץ משפטי לחברים, שהקיבוץ פגע בזכויותיהם (או שלפחות סבורים כך). בארבע השנים האחרונות טיפל עורך-דין גלבע במאה (100) סיכסוכים משפטיים של חברי קיבוץ נגד קיבוצם, וזרם הפניות גובר וחולך.

לא אוהב להפסיד

אורי גלבע, בעבר קפטן נבחרת ישראל בברידג' ונהג מירוצים חובב, משלב בעבודתו את שני היסודות הספורטיביים הללו. מצד אחד שיקול-דעת, תבונה, ניתוח מצבים וסבלנות, ומצד שני אנרגיה מתפרצת. בכל מקרה, בתחומים הספורטיביים כמו במשפטיים, הוא לא אוהב להפסיד. "היכולות הכי חזקות שלי באות לידי ביטוי בעיקר בהופעה בבתי משפט ובקיום משאומתן. העובדה שאין בי פחד לחופיע בבתי משפט מחזקת אותי בניחול משאומתן". אלא שכמו מומחים לאמנות הלחימה של המזרח הרחוק, אורי גלבע מודע לכוחו, אך לא משתמש בו. מסתבר שהטקטיקה הזו משתלמת. עד היום לא הפסיד גלבע אפילו פעם אחת בסיכסוך מול קיבוץ. "ברוב התיקים הצלחתי להגיע לסיכומים ופשרות ללא בית משפט. זה חקו שאני נוקט. להתאמץ ולהזיע, כדי למצוא את הדרך לפשרה. לבית המשפט צריך להגיע רק אם אין ברירה. אבל אם נאלץ להגיע לבית משפט, נעשה את זה הכי טוב שאפשר".

עורך-דין גלבע מותח ביקורת חריפה על עורכי הדין שמייצגים את הקיבוצים. למעט משרד אחד, זה של כהן מיכאלי מקיבוץ יגור, טוען גלבע כי עורכי דין רבים גורמים לקיבוצים הליכים מיותרים ולא מגיעים לתוצאות טובות. "ברגע שנבחר מישורו של מכיר את התחום הוא מסרב את התהליכים, מייקר אותם, ובסוף עוד גורם נזק לקיבוץ". לדברי גלבע, עורכי-דין נבונים משני הצדדים לא צריכים מגשר והם יכולים למצוא בעצמם את הפתרונות המתאימים, לשביעות רצון הלקוחות. "שלמה כהן מכהן מיכאלי, אשר מייצג בעיקר קיבוצים, ואנוכי, כבר סגרנו בעבודה אחד מול השני כ-40 תיקים בלי שהיה צורך להגיע לבית משפט. זה יותר זול, יותר מהיר ובוודאי יותר יעיל לשני הצדדים. עורכי-דין טובים יכולים לשכנע את שני הצדדים להגיע לפשרות ולא ללכת את הדרך הארוכה עד לפסק-דין בבית המשפט. שלמה כהן נתן לי פייטים קשים מאוד, אבל חוגגים ומקצועיים. בפשרות לא כולם מקבלים את הכל. אבל כשכל צד מוותר קצת, שני הצדדים יוצאים מרוויחים".

פשרות לא פוגעות בפרנסה של עורכי הדין?
"בדרך כלל אני מייצג לקוחות לפי שעות. לכאורה, האינטרס שלי צריך להיות למשוך כמה שיותר את הסיכסוך. אבל אני נוהג כך. אני מאמין שלטווח ארוך, מה שטוב ללקוח טוב גם לי. בכל תהליך העבודה אני משתדל לחשוב בעניינים של הלקוח. המציאות מלמדת שככל שאתה מסיים תיקים מהר יותר, כך מגיעים יותר תיקים חדשים. לשמחתי, אני במצב שאינני צריך לחפש עבודה. בחרתי בתחום הזה כי הוא מרתק אותי מבחינה מקצועית והוא קרוב אלי בגלל הרקע האישי שלי. אני מודה שאהבתי את התנועה הקיבוצית. לצערי, אני פחות אוהב אותה היום".

מה כל-כך מרתק בייצוג קיבוצניקים נגד קיבוצם?
"מן הבחינה המשפטית יש סוגיות מעניינות, שמהותן אתגר לכל עורך-דין. תקנון הקיבוץ לא התקדם יחסית להתקדמות של מערכת המשפט הישראלית. קיים פער. האגודות השיתופיות לא עידכנו את התקנונים, וגם המוסדות קרי התנועות והרשם, לא מתאימים את התקנונים לשיטת המשפט והחשיבה המודרניים. הפער הזה מרתק אותי".

תוצאות הרסניות

עוד תחום שמחבר את עורך-דין גלבע לתנועה הקיבוצית הוא מלחמה על עקרונות וערכים. "בקיבוץ יש מקרים רבים, רבים מדי, שבהם לא שומרים על זכויות המיעוט או זכויות היחיד. מין תופעה כזו, שבאה לידי ביטוי בקידום מקורבים וקיפוח של היחיד. זה לא דמוקרטי. לקיבוצים יש כוח אדיר מול החבר. הרבה יותר מאשר לגופים אחרים במדינה מול האזרחים. ברגע שהקיבוץ מנצל את הכוח שלו מול החבר יש תוצאות הרסניות, והעוול צועק לשמיים".

בכלל, חשובה לאורי גלבע המעורבות החברתית. הוא מתנדב לעזור לנזקקים וגם תורם לגופים שונים. "במובנים רבים הקיבוצים הם מיקרוקוסמוס של החברה בישראל. עם קיטובים, פערות, מעמדות, ומצבים שנראים לפעמים כבלתי ניתנים לגישור". מרתקת אותו גם התופעה ש"החברה הקיבוצית, שהיתה אמורה להיות נושאת דגל של שוויוניות וערכים והומאניות והמון דברים יפים, הולכת ופושטת את הרגל". על השאלה מי פושט את הרגל, הרעיונות היפים או האנשים שניסו לחיות אותם, הוא מתקשה לענות. "אולי הדברים שלובים אחד בשני. בכל מקרה זו שאלה לסוציולוגים", הוא אומר.

החבר מביא את לבצעמים

מעין-רדיאן עד טלי אביאן

לקשריו של עו"ד גלבע עם התנועה קיבוצית שורשים עמוקים. "אבא שלי, בוגר עין-חרוד שלפני הפי"ל, היה בגרעין הראשון ליטבתה. ימי עין-רדיאן למי שזוכר. אני עצמי שירתתי בנח"ל בגרעין שהקים את חולית". לאחר הצבא, לאחר הטיוול הגדול בחו"ל, לאחר לימודי משפטים, ולאחר שעבד כשכיר זמן קצר, פתח אורי גלבע משרד עצמאי לעריכת דין. היום עובד דים במשרדו חמישה עורכי-דין המטפלים במגוון של תחומים, וכאמור גם בייצוג חברי קיבוץ המבקשים לתבוע את קיבוצם.

"לתחום הקיבוצי הגעתי במקרה", הוא מספר. "לפני כמה שנים ייצגתי בחורה שהיתה לה מחלוקת עם אחד הקיבוצים. העליתי בפניה ובפני הקיבוץ רעיונות איך ניתן להתפשר איתה, ואכן הקיבוץ קיבל את ההצעות ופתר את הסוגיה בדרך יפה. לאחר זמן מה הגיעה אלי חברה של אותה בחורה, אמרה שקוראים לה טלי אביאן, סיפרה לי שהיא עומדת במצב דומה עם קיבוץ רמת-רחל, וביקשה שאייצג אותה. הסכמתי, אלא שהפעם הקיבוץ, במקום למצוא פשרה, החליט שהוא נכנס עם הראש בקיר, והתעקש לקבל חותמת של בית משפט. הלכנו למשפט וזכינו. אחר-כך זכינו גם בעיר-עור שהגיש הקיבוץ. עד היום משמש פסק הדין הזה אבן דרך בהתייחסויות של משפטים לקיבוצים".

השתלשלות משפטה של טלי אביאן נגד קיבוץ רמת-רחל סוקרה בזמנו בהרחבה בעיתונות הקיבוצית. המשפט איפשר לאורי גלבע ללמוד לעומק את תקנון האגודות השיתופיות ותקנון הקיבוץ, "למרות שטיפלתי לפני כן במושבים, שגם עליהם חל תקנון האגודות השיתופיות, אבל קיבוץ זה משהו אחר לגמרי". במקביל למשפט אביאן הוקמה עמותת "מענה", עמותה לנפגעי הקיבוצים. "טלי, שהיתה פעילה בעמותה, יצרה קשר, וכך הפכתי ליועץ המשפטי של מענה". גלבע מעניק תעריף מיוחד לחברי העמותה, "וכשצריך לייצג בהתנדבות בגלל מגבלות מיוחדות, אני עושה גם את זה". עמותת מענה כבר אינה מסתפקת באורי גלבע כעורך-דין בלעדי. עקב ריבוי הסיכסוכים בין החבר לקיבוצו, עובדים עם העמותה עוד כמה עורכי-דין.

שמערים קשיים, ועוד גוף שהחבר נתן לו את שנותיו הטובות ביותר ורואה בו בית ומשפחה, זה צורם. גיליתי שבהרבה מהמקרים מדובר פשוט ברשעות. ויש גם נושאי סיכסוך נוספים. אלה המתפתחים סביב העבודה (או אי-העבודה) של החבר, כאלה שקשורים לזכויות שונות, כמו שיפוצי דירות, מעבר מדירה לדירה, לימודים, נסיעות לחו"ל, ועוד.

סיכסוכים רבים של חברי קיבוץ עם קיבוצם (לשעבר) קשורים לעזיבה ולדמי העזיבה. על חלק מהם חלה חובת הבוררות. אורי גלבע חושב שבוררות הוא הליך טוב, אך אין לו אמון במוסד הבוררות של התנועה. "בכמה מקרים שהיו בבוררות והגיעו אחר-כך אלי ראיתי שלא נעשה משפט צדק. חוץ מזה החברים רואים במוסד הזה את זרועה הארוכה של התנועה, וזה מפריע. עם רשות השיפוט של ההסתדרות, היה לי לעומת זאת נסיון יותר טוב".

ישראל ויזל, דפנה, מנהל המוסד לבוררות וגישור של התנועה הקיבוצית, מכיר את הסטיגמה על "הקשר התנועתי" של המוסד שהוא עומד בראשו, והוא כבר מיומן בהדיפת ההתקפות האלה. "מוסד הבוררות חף מכל הטיה", אומר ויזל, "אבל כנראה בעיני אורי גלבע משפט צדק נעשה רק כשהחבר זוכה. בעובדה, בשלוש השנים האחרונות, היחידים שפנו לבית המשפט כדי לבטל פסק בוררות היו קיבוצים ולא חברים". עוד אומר ויזל, שבמוסד הבוררות של התנועות עובדים 40 בוררים, אשר מדי שנה מטפלים בכ-200 פניות ומוציאים כ-80 פסקי בוררות. "יש לנו עשרות מכתבי הוקרה שנשלחו דווקא מחברי רים שהתעמתו עם קיבוציהם, ואין בסטטיסטיקה של פסקי הבוררות נתון המרמז על-כך שקיבוצים זוכים יותר מאשר חברים. אני מעריך שאם מוסד הבוררות של התנועה עות לא היה נותן שירות מקצועי ואמין, הוא כבר מזמן היה נעלם מהמפה".

לאורי גלבע ביקורת גם על רשם האגודות השיתופיות: "למרות שניתנה לו סמכות בתקנונים רבים, הוא אינו נותן מענה הולם לפתרון סיכסוכים. בתי המשפט לעומת זאת נענים לכל פנייה בחיוב, גם בתיקים שלכאורה חלה עליהם חובת הבוררות. אבל, לבתי המשפט יש בעיה קשה של קצב. המערכת טובעת בעומס, ומדובר גם בעלויות עצומות. חוץ מזה, עצם הפנייה לבית משפט ממריצה סיכסוך, כי, מייצרת אמוציות, מגבירה את יצר הקרב, וגורמת למתחים נפשיים".

אורית נוקד, היועצת המשפטית של התק"ם, מכירה את מצוקת החברים, המחפשים סעד משפטי, ולא פעם החליטה להתערב בסיכסוך בין חבר לקיבוצו בנסיון לגשר. "במחלקה המשפטית של התנועה מספקים ייעוץ גם לחברים, אולם דרושה לכך הסכמת הקיבוץ". נוקד אומרת שצריך לשקול אפשרות של מינוי בורר או יועץ משפטי, שיתן סיוע רק לחברים, במסגרת ועדת חברה או המחלקה המשפטית. אבל עד שיסתיימו הליכי המחשבה וההחלטה ישאר המצב הקיים.

צילום: שלומי כהן

מים משפטיים של חברי קיבוץ נגד קיבוצם. פגעו, יוצאים למערכה משפטית

מצבים שבתחילה חשבתי שהלקוח צודק, כי לא הייתי ער לכל העובדות, וכששמעתי את הקיבוץ חשבתי אחרת. במקרה כזה אני לוחץ על הלקוח להגיע לפשרה". אבל, ככלל, על-פי נסיונו של עורך-דין גלבע, "יש הרבה יותר מקרים של חברים שנפגעו מהקיבוץ ולא הלכו לקבל ייעוץ משפטי, מאשר חברים שהלכו לקבל ייעוץ שכוה ללא בסיס. כשהחבר מגיע לעורך-דין לתבוע את קיבוצו, זה בדרך כלל כי הגיעו מים עד נפש".

הקיבוץ פוגע בחלשים

כשהוא מתבקש לנסות ולאפיין את עשרות התיקים שהונחו ומונחים על שולחנו, אומר עו"ד גלבע: "יש קו אחד ברור ומובהק, והוא פגיעה בחלשים ואפליה. יש מצבים רבים שחברים חלשים לא מקבלים טיפול רפואי. לפעמים זה טיפול שיניים, שלא ניתן בגלל שהחבר לא תמך במועמדות של מישו לתפקיד, לפעמים זה השתלות שלא מומנו לחבר אחד למרות שמומונו לחברים אחרים, לפעמים זה טיפולי הפריה שמקורבים וחזקים מקבלים, ואחרים לא". גם הנושא של עבודות חוץ נמצא על השולחן. "אמנם לא כל החברים קדושים", אומר גלבע, "אבל גם לקיבוץ יש יד בסיכסוכים. ניתן לפתור אותם בתוך הקיבוץ עם קצת רצון טוב".

עוד תחום סיכסוכים פופולארי בין החבר לקיבוצו, קשור לתשובות של בני ובנות זוג. גלבע: "נראה לי לא אנושי שהקיבוץ לא מאפשר, או לא מנסה לפתור את הנושא. גם ככה קשה בגיל מסוים למצוא בני-זוג, וכשיש גוף נוסף

המצוקה תתפוצץ לנו בפרצוף

תופעת החברים התובעים את קיבוצם לא תגוע מאליה. המפתח לפתרון נמצא בתנועות, אלא ששם עדיין מעדיפים לעסוק בעקרונות ולא באנשים

אורי גלבע ועורכי הדין האחרים המייצגים חברים התובעים את קיבוצם, הם רק קצה הקרחון של התופעה, אשר תפסה תאוצה בשנים האחרונות. למעשה, יושב קצה הקרחון הזה על הר געש רותח ומבעבע. לכולם – בקיבוצים, בתנועות וגם מחוצה להם – ברור שהתופעה הזו לא תגוע. בודאי לא תגוע מאליה. השינויים בקיבוצים, שמאפשרים לחברים יתר שליטה על תקציבם, יחד עם המודעות ההולכת וגוברת לזכויות וההבנה שהאחריות לפתרון היא בידי החבר ולא בידי המערכת, יוסיפו למעגל התובעים עוד ועוד חברים. אורי גלבע, חברת גלאון, המכנת כמנכ"ל עמותת "מענה" שקמה לפני כארבע שנים כדי להגן על זכויות חבר הקיבוץ, מספרת שכל יום מקבלים היא וחברי מזכירות העמותה כמה שיחות טלפון מחברים החשים שזכויותיהם נפגעו. "יש לנו קרפתוח כדי שהחבר קיבוץ יבינו שהם לא לבד. אנחנו מנסים לעזור ולפתור בעצמנו, לפעמים מרימים טלפון, כותבים מכתב, או מגיעים לשוחח עם הממסד המקומי. אם אין התקדמות, אנחנו מפנים את החבר לאחד מעורכי הדין שעובדים איתנו בשיתוף פעולה. אומנם עורכי הדין לא עובדים בחינם, אבל חבר שהחליט לתבוע את קיבוצו הגיע כנראה לקצה גבול היכולת שלו".

המפתח לפתרון פרטני נמצא בכל קיבוץ וקיבוץ. אבל המפתח לפתרון כולל, נמצא כמו כן בתנועות. אלא ששם עדיין מעדיפים לעסוק בעקרונות ולא באנשים. יש משהו במבנה הנוכחי של חיי הקיבוץ שמייצר התנגשויות בלתי פוסקות בין הפרט למערכת, בין התקנון לחברים, בין החוקים היבשים למצוקות האישיות. אם לא ימצא שסתום יצירתי אשר יווסת ולו חלק מהאנרגיות המשתחררות בכל התנגשות שכזו, תתפוצץ לנו יום אחד המערכת בפרצוף. אולי רק אז, כרגיל מאוחר מדי, תתעורר המערכת לפעולה. אבל אז, למי בכלל יהיה איכפת.